

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

4. [4109. По прочтении доклада управы по вопросу об открытии в уезде дейсвий кассы мелкого кредита. 28 апреля 1909 г.]. *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.17-20.

5. [4111. По №142 реестра – о кассе мелкого кредита 13 октября 1910 г.]. *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.21.

6. [4112. По №143 реестра – о приглашении артельщика-кассира для кассы мелкого кредита. 13 октября 1910 г.]. *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.21.

7. [4114. По №140 реестра – доклад-отчет по кассе мелкого кредита. 20 октября 1910 г.]. *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.22.

8. [4118. Об избрании поверочного совета кассы. 2 октября 1912 г.] *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.23.

9. [4115. По вопросу № 9 реестра – доклад уездной земской управы по кассе мелкого кредита. 10 марта 1912 г.] *Систематический сборник постановлений Мариупольского уездного земства с 1869 по 1913 гг.*: В 2-х т. Т.1. Мариуполь: Элек.-Типогр. Бр. Э. и А. Гольдрин, 1916. С.22.

Романцов Володимир,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії та археології
Маріупольський державний університет

ЗВІЛЬНЕННЯ МАРІУПОЛЯ ВІД ПРОРОСІЙСЬКИХ ТЕРОРИСТІВ:

10-а РІЧНИЦЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОПЕРАЦІЇ СИЛ АТО

У наш час, коли путінська російська держава-терорист здійснює повномасштабну військову агресію проти України, для істориків важливо проаналізувати витоки цієї імперської політики та боротьбу українців проти рашистської агресії. За цих обставин

мотивується науковий інтерес до вивчення подій, пов'язаних зі звільненням Маріуполя від проросійських терористів у червні 2014 р.

Більшість сучасних маріупольців живе думкою про визволення рідного міста від рашистських загарбників, але в їх історичній пам'яті зафіксовані події 10-річної давнини, коли йшла боротьба за звільнення Маріуполя від банд проросійських терористів. Ці пам'ятні події відбувалися 13 червня 2014 р. Активна фаза антитерористичної операції в Маріуполі була загалом короткочасною, охопила кілька годин. Можливо через це вона була не досить помітною для українських меліа того часу, а зарубіжна преса взагалі не відзначила її своєю увагою.

До цього часу не виявили особливого наукового інтересу до червневої маріупольської антитерористичної спецоперації 2014 р. також історики. Короткі згадки про неї містяться у розвідках В. Бенчука [4, с. 234] та М. Кравченка [12, с. 59], у суспільно-політичному виданні Д. Бурої та О. Красовицького [5, с. 206]. Більш розлого розглянуто зазначені події в інформаційних публікаціях на сайті Українського інституту національної пам'яті [2, 3, 19], на офіційних сайтах Донецької обласної державної адміністрації [1], Маньківської районної державної адміністрації Черкаської області [17]. Це свідчило про те, що звільнення Маріуполя від проросійських бойовиків все ширше відзначалося як пам'ятна дата українського календаря.

Дослідження зазначеної теми на науковому рівні вимагає залучення різноманітних джерел, оскільки наявні матеріали містять іноді суперечливу або суб'єктивну інформацію. Серед доступних джерел необхідно відзначити матеріали особового походження, авторами яких є учасники подій. Заслужують на увагу спогади першого командира батальйону «Азов» А. Білецького [9, с. 5, 6], позаштатного радника, члена Колегії МВС України А. Геращенко (2014 р.) [10], викладачки МДУ, волонтерки М. Подибайло (2014 р.) [11] та інших. Певний інтерес в якості історичних джерел з дослідження теми становлять матеріали друкованих періодичних видань та електронних медіаресурсів (Інформаційні портали пресслужби Національної гвардії України [8], програми новин Факти ICTV [13], Публіцист [7, 16], Новини Донбасу [14], маріупольські новини [6], Ib.ua [19]).

Короткий обсяг тез науково-практичної конференції дає лише обмежені можливості в загальному вигляді визначити напрямки подальшого дослідження зазначеної теми. Необхідно проаналізувати суспільно-політичну ситуацію в Маріуполі. Важливо зазначити, що з кінця лютого до травня 2014 р. у місті, як і загалом на Донеччині, під гаслами «російської весни», «російського миру» відбувався ініційований, організований та проплачений путінськими спецслужбами наступ проросійських сил.

Свідченням цього були регулярні антиукраїнські мітинги в місті, напади терористів на військову частину, на міське управління міліції, блокування прикордонників, захоплення будинку міськради за участю російських вояжерів, місцевих комуністів, кримінальних угруповань, частини зомбованих російською пропагандою, а також прихильною до неї частини маріупольських засобів масової інформації екзальтованих міських мешканців. Все це прикривалося псевдодемократичними ідеями, закликами до проведення референдуму, за якими стояли відверті вороги демократії, провокатори, а також кримінальні угруповання.

В публікації на сайті Українського інституту національної пам'яті було зазначено: «У місті панував хаос, стрілянина, безкінечні мітинги за приєднання до Росії, захоплення військової частини Центр міста був перекритий барикадами, містом ходили незрозумілі озброєні люди» [1]. За словами А. Білецького, антиукраїнських бойовиків-терористів у Маріуполі в той час репрезентували «група «Чечена», «Російська православна армія» та блукаюча банда з чеченців і росіян» [9, с. 6]. За їх підтримки 11 травня в місті було проведено нелегітимний сепаратистський референдум.

За цих умов діяльність міліції та СБУ в Маріуполі частково була паралізована. Але більшість містян не піддалася цьому тиску проросійських терористів, залишалася осторонь цих провокацій і відвертих злочинів. Серед маріупольців виявилися також щирі українські патріоти, особливо серед молоді, «Переважно – футбольні фанати» [9, с. 6]. 25 травня за українським законодавством у місті відбулися президентські вибори [10].

У Маріуполі в цей час склалося своєрідне двовладдя. Гостро постало питання про утвердження української влади в стратегічно важливому регіоні країни – Північному Приазов'ї та його адміністративному, економічному й культурному центрі. 14 квітня 2014 р. в Україні була офіційно розпочата антитерористична операція проти проросійських бойовиків [18, с. 271]. В ході її здійснення під керівництвом МВС України протягом травня – на початку червня розгорнулася підготовка спецоперації по звільненню Маріуполя. Після здійснення активних підготовчих заходів на території Маріупольського аеропорту, а також на полігонах поблизу Бердянська.

До безпосередньої участі у спецоперації було долучено штурмові групи «азовців», а для їх підтримки були направлені бійці добровольчого батальйону «Дніпро-1» [10]. У повідомленні Донецької обласної державної адміністрації було уточнено учасників штурму: «150 «азовців», 2 роти батальйону «Дніпро», 2 роти НГУ та спецпідрозділ МВС. Також допомагали місцеві активісти та члени «Правого сектора». Перед початком операції район її проведення заблокували військові ЗСУ та нацгвардійці» [1].

Активна фаза АТО в Маріуполі відбувалася 13 червня 2014 р. У цих подіях сили антитерористичної операції ліквідували штаби та опорні пункти проросійських бойовиків,

які були розташовані у навчальному корпусі Приазовського державного технічного університету, а також у приміщенні банку «Грецький». Від терористів були зачищені міські вулиці, на державних установах вивішені українські прапори. На жаль, певна частина терористів напередодні, довідавшись про заплановану спецоперацію, втекла з міста (група Чечена). Окремі бойовики, покинувши зброю, скористалися недосвідченістю тих учасників операції, які перебували в очепленні, під виглядом мирних мешканців змогли вислизнути з Маріуполя. За повідомленням прес-служби МВС, у цих подіях було затримано понад 30 терористів, у тому числі, «відомі кримінальні авторитети на прізвиська Дід і Полковник». Останній з них підозрювався в замінуванні адміністративних будівель міста та прилеглих територій [20].

За дорученням Президента України, у день звільнення міста голова Донецької обласної державної адміністрації Сергій Тарута переніс офіс облдержадміністрації до Маріуполя [16]. Перший командир батальйону «Азов» А. Білецький, оцінюючи історичне значення проведеної спецоперації, зазначає: «Визволення Маріуполя стало першим реальним кроком до Української Перемоги, яку ми ще обов'язково здобудемо» [9, с. 5].

Звільнення Маріуполя від проросійських терористів 13 червня 2014 р. засвідчило відновлення потенціалу ЗСУ та можливості реалізувати АТО. Було зруйновано злочинні плани кремлівських імперців того часу щодо розширення масштабів агресії на сході України, повернуто одне з найбільших міст цього регіону до українського життєвого простору. Завдяки успішній спецоперації було заблоковано намагання «руського миру» просунутися у напрямку Запорізької області. Зазначена тема дослідження потребує поглиблених студій, розширення джерельної бази та джерелознавчого аналізу.

Література

1. 13 червня 2014 року – День визволення Маріуполя від російської окупації. Донецька обласна державна адміністрація. 13 червня 2022 р. URL: <https://dn.gov.ua/news/13-cherhvnya-2014-roku-zvilnennya-mariupolya-vid-rosijskoyi-okupaciyi>
2. 13 червня – День звільнення Маріуполя. Український інститут національної пам'яті. 13.06.2020. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/13-cherhvnya-den-zvilnennya-mariupolya>
3. 13 червня 2014 Маріуполь звільнили від терористичної ДНР. На черзі – звільнення від російської окупації. Український інститут національної пам'яті. 13.06.2022. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/13-cherhvnya-2014-mariupol-zvilnyly-vid-terorystychnoyi-dnr-na-cherzi-zvilnennya-vid-rosiyskoyi-okupaciyi>
4. Бенчук В. О. «Російська весна» в Маріуполі на сторінках газети «Приазовський рабочий» (лютий-червень 2014 року). *Військово-науковий вісник*. 2020. № 33. С. 224 – 239.

5. Бура Д., Красовицький О. Хроніка війни. 2014 – 2020: у 3-х т. Т. 1. Від Майдану до Іловайська. Харків: Фоліо, 2022. 478 с.
6. В Маріуполі металурги розбирають барикади ДНР и увозят БРДМ (ФОТО). 13 червня 2014 р. URL: <https://www.0629.com.ua/news/555174/v-mariupole-metallurgi-razbiraut-barrikady-dnr-i-uvozat-brdm-foto>
7. В Маріуполі активна фаза АТО - знищені основні бази бойовиків, мінімум 5 терористів знищено, 11 затримано 13 червня 2014. Інформаційний портал Публіцист. 08. 07. 2014. URL: <https://web.archive.org/web/20140708102950/http://publicist.in.ua/934-v-marupol-aktivna-faza-ato-znischen-osnovn-bazi-boyovikv-mnmum-5-teroristv-znischeno-11-zatrimano.html>
8. В ході операції в Маріуполі були затримані більше тридцяти підозрюваних у скоєнні протиправних дій. 13. 06. 2014. URL: <https://web.archive.org/web/20140616175858/http://vv.gov.ua/news.php?nid=5006&lang=ua>
9. Визволення Маріуполя = Liberation of Mariupol : фотозбірка військової мемуаристики / Полк «Азов»»; Упоряд. Микола Кравченко. Київ : Орієнтир, 2018. 131 с.
10. Геращенко А. 13 червня – День визволення Маріуполя. Українська правда. Блог Антона Геращенка. 13 червня 2015. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/gerashchenko/557be6e7f30d9/>
11. Іванець О. Маріуполь, 13 червня 2014-го: спогади очевидців і учасників звільнення міста. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/06/12/mariupol-13-chervnya-2014-go-sprogady-ochevydcziv-i-uchasnykiv-zviltrennya-mista>
12. Кравченко М. С. Добровольці на обороні Маріуполя: бойові дії в секторі «М» у вересні 2014 року і участь в них українських добровольчих формувань. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія*. 2021. Вип. 30. С. 58 – 69.
13. Мазалова А. Сили АТО взяли Маріуполь у кільце. Факти ICTV. 09.06.2014. URL: <https://web.archive.org/web/20140612013309/http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1517841>
14. Після штурму Маріуполя СБУ хотіло відпустити головного вербувальника терористів, батальйон «Азов» 16.06.2014.. Новини Донбасу. URL: <https://web.archive.org/web/20141126044046/http://novosti.dn.ua/details/227604/>
15. Постанова Верховної Ради України № 3807 (971-VIII) Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2016 році. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-19#Text>
16. Сили АТО повністю звільнили Маріуполь, в який буде перенесена ОДА Донецької області 13 червня 2014. Інформаційний портал Публіцист. 02. 07. 2014. URL:

<https://web.archive.org/web/20140702111547/http://publicist.in.ua/938-sili-ato-povnstyu-zvlnili-marupol-v-yakiy-bude-perenesena-oda-doneckoyi-oblast.html>

17. Сьогодні День визволення Маріуполя від російських окупантів. Маньківська

райдержадміністрація Черкаської області. Офіційний сайт. URL: <https://mankrda.gov.ua/informacijnij-rozdil/aktualnij-komentar/sogodni-den-vizvolennya-mariupolya-vid-rosijskih-okupantiv/>

18. Трофименко А. В. Правові засади проведення антитерористичної операції в Україні. *Вісник МДУ. Серія Історія. Політологія*. 2016. Вип. 17. С. 266 – 277.

19. «Український форпост»: 5 років звільнення Маріуполя. Український інститут національної пам'яті. 13.06.2019. URL: <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/ukrayinskyu-forpost-5-rokiv-zvlnennya-mariupolya>

20. У Маріуполі затримали "Діда" і "Полковника". Розбирають барикади. 13 червня 2014. Міжархівний пошуковий портал «Українська правда» в соцмережах URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/06/13/7028974/>